

2023. szeptember 29. péntek erev SZUKOT – 5784. tisri 14. www.frankel.hu
péntek erev szukot 18:30 | gy. gy. 18.10 | szombat 10:00 szukoti sáhrít | szombat erev
szukot második napja 18:30 | vasárnap szukot 10:00 (csokor lengetése) | havdala: 19:11

HÁG SZÁMÉÁH - חג שמח

A sátoros ünnep kilenc napig tart. Az elnevezés a történelmi múltat idézi, amikor őseink az Egyiptomból való kivonulás után, a 40 éves pusztai vándorlás alatt sátorban (héberül: szukká) laktak, s erkölcsi világukat a természetes környezet határozta meg. Itt szerezték meg a nomád élet maradandó élményét.

Még fülünkbe cseng a Kol Nidré dallama, amikor hozzálátunk az ünnepi sátor felállításához, hiszen péntek este negyed hét előtt öt perccel beköszönt a Sátoros ünnep, a Szukot. A bűnbánati hangulatot a cselekvés, a “micvák” teljesítésének hangulata váltja fel. Szukot (סוכות) az öröm ünnepe. “És légy csak örvendező” – így szól az írás. Az öröm a betakarítás sikerének szól. De mivel nem egyedül kenyéren él az ember, az öröm más forrását is ismernünk kell. Az egyik forrás a zsidó nép történelemtudata. “Hogy nemzedékeitek tudják: sátrakban laktak őseitek, amikor kiveztem őket Egyiptomból”. A sátor a szerénység és a megelégedettség jelképe is. És aki megelégedett, az gazdag. “Ki a gazdag? – Ki örvend osztályrészének” (Avot). Az osztályrész kevés is lehet. A sátorban is lehet örülni, és az úri palotában is szomorkodni. Végül a sátor jelképezi a zsidó egységet is. Bizonyos mértékig a szukkotai sátor is – a széderestéhez hasonlóan – közös élmény a vallásos és a nem vallásos rétegek gyermekei számára. A sátor díszítése, felállítása, gallyakkal való befedése nemcsak a vallásos zsidó életében jelent ünnepi tevékenységet. Ezt az egységet jelképezi az ünnepi csokor is, a négy növényfajtaival, a lulávval a közepén. “Vegyetek magatoknak az első napon citrus gyümölcsöt (etrog – אֶתְרוֹג), pálmaágakat (luláv – לולב), mirtuszlevelet és parti fűz levelét, és örvendeztetek az Örökkévaló Isten előtt hét napig”. Az öröm a zsidó egységnek szól, amit nemcsak Szukotkor kellene éreznünk... Szukothoz kapcsolódik az a Tóra-béli törvény is, mely előírja hétvévenként a népi gyűlést. Ez a “hákhél” nevű törvény felszólítja a királyt (vagy a nép vezetőjét), hogy a Smita-év (szombat-év) utáni Szukkot ünnepén olvassa fel a nép színe előtt a Tóra törvényeit. (Ezt a szokást felelevenítette Izrael állama a mindenkori elnök vezetésével.) Ez a Szukothoz kapcsolódó Tóra-törvény kihangsúlyozta a nép egységét. “A Smita-év utáni Szukotkor... gyűjtsd egybe a népet, férfiakat, nőket, gyermekeket, és az idegent, aki köztetek lakozik, hogy hallják és tanulják félni az Örökkévaló Isteneteket és tartsák be ennek a Tóranak törvényeit”. A nép előtt felolvasandó szöveg Dvárim könyvének részleteit tartalmazta, többek között a király (a vezető) uralkodásának korlátait. Nem lehet idegen, nem gyűjthet vagyont uralkodása idején, és nem viselkedhet fennhéjázással népe felett. A Tóra könyvét kell olvassa és aszerint tartozik élni. A vezető – a király is – első az egyenlők között kellett, hogy legyen és nem diktátor. Szukot ünnepe az igazi demokrácia elvét tükrözi: egyenlőséget szegény és gazdag, előkelő és egyszerű polgár között. Sem törzsbeli, sem társadalmi rang nem bonthatja meg a népi egységet. A sátor a béke és a vendéglátás szimbóluma. Az ünnepre rendelt próféta szakasz (Háftará) a népek Jeruzsálembé özönlését jövendőli Szukkot ünnepén. A sátor (Szukkát sálom) – a béke sátra lesz az idők végén, amikor népek sokasága fogja azt ünnepelni. Az ünnepre rendelt próféta szakasz erről szól. “És lésszen az összes népek maradéka Jeruzsálembé jön évenként leborulni az Örökkévaló, a Seregek Ura előtt és ünnepelni fogják Szukkot ünnepét”. A péntek esti imában is hétről-hétre ismételjük: “Terítsd fölénk a BÉKE SÁTRÁT, fölénk és Izrael egész népe és Jeruzsálem fölét”. A hagyomány szerint az ünnepi sátrat esténként más-más őünk látogatja: Ábrahám, Izsák, Jákob, József, Mózes, Áháron, Dávid. Mi szeretettel fogadjuk őket, és ha lehet nemcsak jelképes, hanem valóságos vendéget is hozunk az ünnepi sátorba. Ez az az ünnep, amikor esőért imádkozunk. A Szentély idején, a “Vízöntés” napja külön örömműp volt.

A péntek este beköszöntő Szukot (סוכות) a három zarándok-ünnepünk egyike, melynek mezőgazdasági vonatkozása is van. A betakarítás ünnepe. Sátorban lakunk, étkezünk, ha lehet, alszunk az ünnep hét napján. Felmerül a kérdés, vajon, ha egy textillel burkoljuk az erkély korlátot, akkor a Szuka (a sátor) érvényes? A halacha azt diktálja, hogy ha a sátor pólusai, oszlopai három Tefach (24 cm) távra vannak leszúrva a talajba, akkor érvényes a Szuka. A „Lavud” Szabály: Az ennek az oka, hogy ha kisebb táv van az oszlopok közt, azt úgy tekintik, mintha össze lennének kötve, vagyis nincs köztük tér, és ez akkor tehát a három Tefach távnál nem nagyobb és érvényes. Ezt a Talmudban „Lavudnak” (egységesnek) hívják. Az erkély korlát Szabálya: Erről a fenti esetről így ír Maran Harav Ovadia Joszef Slit”a : “Az erkély, amit fém oszlopok zárnak körbe, mint egy kerítés, de a táv a rácsok közt nem nagyobb 3 Tefachnál, és e fölé teszik a Szechach-ot, a tetőt, akkor ez a Szukah érvényes. De kizárólag akkor, ha nincs befedve a balkon. Ha az ég van felette és nem a következő emelet erkélye.” Textil burkolat az erkélyrácsra A sátor akkor is érvényes, ha textilt tekernek a rácsra. Noha tudjuk, hogy a szimplán textil fal nem érvényes, de ha a fém rácsot burkolja, akkor elfogadható. Az a magasság, amit a kerítésnek el kell érni? A Misna a Maszechet Szukka-ban elmagyarázza, hogy a sátor falának tíz Tefach (azaz 80 cm) magasnak kell lennie. A sátordíszeket régebben mind a családok körében, mind a zsinagógáknál, a zsidó vallási, oktatási és szociális intézményeknél ünnep után félretették, s így évről-évre felhasználták. Mivel azonban ezek többnyire színes papírból,

kartonból, csonthéjas gyümölcsből készültek, csak a legritkább esetben őrződtek meg az utókor vagy a gyűjtők számára. A belső-ázsiai (üzbég, türkmén, perzsa) zsidók körében sajátos (gyakorta zsidó jelképeket tartalmazó) szönyegekkel „bélelték” ki az ünnepi sátrat. Nálunk a zsinagógái kárpitokat helyezték el a sátor falán. Az ünnepi csokor fonatja a datolyapálma (a luláv) leveleiből készül, s helyenként azt is megőrzik évről-évre, így a szebb példányok bekerülhetnek a zsidó múzeumokba, vagy egyes judaika magángyűjteményekbe. A méztartó is az ünnep tartozéka, hiszen a zsidó újesztendő (ros hasaná) első napjától a szukkot ünnep végéig az ünnepi kalácsot (a barcheszt) só helyett mézbe mártjuk, majd így szólunk: saná tová umtuká — legyen jó és édes esztendő. Maga a méztartó üvegből, porcelánból (magyar vidéken cserépből) készül, zsidó jellegét eldönteni azonban elég nehéz, mert csak a legritkábban írták rá héberül: dvás, vagyis méz. A legfontosabb és a gyűjtők számára kétségtelenül legértékesebb szukkoti kellék a gyakran ezüsből készített etrog-tartó. A többnyire fekvő, ritkábban álló, ovális dobozba kócot szokás helyezni, s abba ültetik az értékes izraeli gyümölcsöt, nehogy a bibéje vagy a héja megsérüljön, s így vallásilag alkalmatlanná váljon. A doboz egy bonbonierhez hasonlít, éppen ezért — ha nincs rajta zsidó jelkép vagy felirat — nehéz eldönteni, valóban etrog-tartót látunk-e. Általában az lehet perdöntő, hogy a cukordoboz felső része kisebb, mint az alsó, nehogy a bonbonok kihulljanak belőle. Etrog-tartó tetején, díszítésként gyümölcs- vagy virágmintát szokás elhelyezni, esetleg szecessziós levelek-ágak futják körül a dobozt. Kókuszából is készítettek etrog-tartót, ezüst lábazattal és díszítményekkel. Minimum Szélesség és Hosszúság: A minimum szélesség és hosszúság hétszer jhét Tefách, azaz 56 cm (plusz 1, azaz 57 cm x 57 cm). A Chazon Is szerint 70 x 70 cm. A Négy Fajta Növény Szukotkor: A Lulav vétele: Szukot idején a Hazan vezetésével a Sachrisz ima során az összekötött Lulav (pálma ág), a Hadasszim (mirtusz ág) és Aravot (fűzfa ág) felvétele következik. Előtte elmondjuk az áldást: “Baruch Ata Ado-sem Elokeinu Melech Ha’Olam Aser Kidesanu Bemicvotav Vecivanu Al Netilat Lulav” (s az első napon egy “Sehechejanu” áldás is kell ide), majd felvesszünk egy citrust, azaz Etrog-ot s összefogjuk a Lulav-val. Integtenünk kell velük a négy irányba, és fel és le és kifelé és befelé, ahogy szokásos. Lulav vétele nincs Sábesskor: Nem rázható a Három Fajta növény, mert Mukceh (kizárt) és ezért a HoSa’anot ima és a körmenet is kimarad. Ha otthon Imádkozunk: Rabbénu Joszef Haim zt”l írja, hogy aki nem megy templomba, az otthon egy szék körül járjon, melyre elhelyez egy Humást. Fialatok megtanítása a Luláv Micvára: A Gemara szerint az apáknak meg kell tanítani a Luláv rázására a gyerekeiket. Maran Harav Ovadia Joszef Slit”a szerint, ha van mód rá, jobb saját Lulávot venni a gyerekeknek, hogy ne kelljen kimaradnia a Luláv-vivő körmenetből, amikor az apa épp viszi a magáét. Az oltott Eszrog: Ma köztudottan a legtöbb Eszrog oltva van. Minden közösség mást tekint „nem-oltottnak”. Régebben a jeruzsálemi szefárd közösségek az Eszrogot egy Arab faluban vették, úgy gondolva, hogy ott nem oltják be őket. Maran Slit”a az egyiptomi rabbinikus bíróság elnökeként gyönyörű eszrogot kapott Izraelből, amikor a határle volt zárva, s ez csodaszámba ment. Később, 70 éve kb. Jemenből hoztak bevándorlók elültetni eszrogot, amelyek nem beoltottak. Ma már ez nem drága és nagyon szép.

Péntek este beköszöntő ünnepünknek kétszeres jelentőséget ad a Tóra: a sivatagjárásra emlékeztet. Természeti jelentősége pedig: a termés betakarításának örömnépe az a nap, amikor a maga a Tóra is megparancsolja: “Örvendezz Istened előtt!” (ושמחת לפני) Talán ez a legtisztább öröm: a jól, becsületesen elvégzett földműves munkának egyszerű öröme adta meg ünnepünknek azt a kiemelkedő jellegét, hogy az ünnepnek: a legigazibb örömnappal nevezzék. Szukkot (סוכות) azonban mai napig az az ünnepünk, amely a természettel való kapcsolatát a legelevenebben őrizte meg. Sőt, a második szentély korában a Szentírásban megírt jelentőségen kívül újabb természeti fontosságot nyert azáltal, hogy az esőzések kezdetét jelzi. Miként az emberek fölött való ítélkezésnek Ros Hásáná a napja, hasonlóképpen Szukkot ünnepén dönti el Isten, lesz-e bőséges eső az évben. Szukkot utolsó napján volt a „vízmerítés” zajos népünnepe. “Aki nem látta a vízmerítés ünnepét, nem látott életében igazi örömet” – írja a Misna. A természeti és történeti jelentőségen túl univerzálissá is válik ez az ünnepünk. Miként Pészach az egész emberiség eljövendő felszabadulásának, Sávuo minden nép erkölcsi felemelkedésének ünnepévé magasztosul, úgy hirdeti Szukkot a kivétel nélkül mindenki fölött virrasztó isteni gondviselést. Hetven tulkot kellett az ünnep hét napján áldozatul bemutatni: a Talmud szerint ezt az áldozatot a világ hetven nemzetének békességéért hozták az Örökkévaló színe elé. Ilyenkor Izrael nemcsak önmagáért, de a világ minden népének jólétéért könyörög. Ami a napi rutint, illetve az imák folyamát illeti, Szukot imarendje nem sokban különbözik a többi zarándokünneptől. A költői betoldások az ünnep két szimbólumáról szólnak. Különös jelentősége csak az ünnep hetedik napjának, a Hosana Rabbának van. Szukkot minden napján, a délelőtti istentisztelet vége előtt körmenetben vonulnak a község előkelői a tóraolvasó emelvény, a bima körül, lengetve az ünnepi csokrot, Isten segítségéért dalban imádkozva. Az ünnep hetedik napján az ötödik fél ünnepen (Hosanna Rabba napján), hét ilyen körmenet vonul végig a templomon. Ami a hetedik napot illeti, Hosanna Rabba (הושענא רבא) mai jelentőségét az a kabbalisztikus eredetű hit adja meg, hogy az isteni ítélkezésnek (mely Ros Hásáná napján megíratott és Jom Kippurkor megpecsételtetett) végrehajtása ezen a napon kezdődik meg. Ez a hit a Hosanna Rabba-t mintegy a bűnbánó ünnepek sorába emelte, innen e félünnep imáinak komoly, sokszor szinte komor jellege. A gyülekezet a halottas ruhában jelenik meg. Az imarendet jellegzetes módon a hétköznapi és ünnepi imáknak egészen egyedülálló keveréke alkotja. A megtérésnek, az isteni kegyelem elnyerésének utolsó reménye, vissza nem térő alkalma ez a nap.

Jom Kippur komor áhitatát követően az emberek nagy örömmel ünneplik a Szukotot (סוכות), amikor otthagyják állandó lakásukat, hogy egy hetet egy olyan sátorban töltsenek, amely jó, ha egy szélfuvallatra össze nem dől. Ennyi elég is a micvához. Olyannyira könnyű ez a micva, hogy –Bölcsseink szerint – egy alkalommal még a nem zsidók is megirigyelték. Egy ősi történet szerint az idők végén – mondják a Talmud bölcsői – jönnek majd a világ népei, és a zsidók mellett, ők is kérik a jussukat a túlvilági üdvösségből. Mondja nekik az Örökkévaló: “Aki szombat előtt szorgoskodott (vagyis előkészítette magát a túlvilági életre), az ehét is szombaton (magyarán:mindenki azt eszi, amit főzött magának)”. – “Világ Ura –érvelnek majd–, a zsidóknak adtad a Tórát, nem nekünk, miért kéred rajtunk számon a meg nem tartását? Mit tehattunk volna? Mi háborúztunk, városokat építettünk, pénzt vertünk, és mindezt azért csináltuk, hogy a zsidók nyugodtan és zavartalanul foglalkozhassanak a Tórával! És különben is, Világ Ura, ha már erről van szó, a zsidók mindig megtartották a Tórát?” Erre az érvre nehéz az Istennek válaszolnia, ezért azt mondja a panaszkodóknak: “Rendben, van egy kis könnyű micvém, a Szukká, a sátor, menjetek és tartsátok meg.” Mennek is, mindegyik épít magának egy sátrat a háza tetejére. Mire azonban kisüt a nap, és meleg lesz, mindegyik újsütetű sátorlakó felrúgja sátrát, otthagyja, és elmenekül, mintha sose lett volna ott... Jogos a kérdés a Midrásban: Miért csináljuk a sátrat Jom Kippur után? Azért, mert Ros Hásáná, az ítélet napja, amikor az Örökkévaló törvényt ül a világ népei felett, Jom Kippurkor pedig megpecsételi azt. Na már most, nem tudjuk, mi az ítélet, akár száműzetésre is ítéltethettünk. Ezért csinálunk sátrat, és száműzetünk lakásunkból, mert az Örökkévaló ezt olybá veszi, mintha részünk lett volna a babilóniai száműzetésben... Érdekes módon a Szukot ünnepének jutott a legnagyobb szerep az eljövendő, az igen áhított messiási korban. Szukot első napjának Háftárájában olvassuk fel Zechárjá próféta apokaliptikus jövendölését az idők végéről, miszerint a világ népei nagy harcot vívnak egymással Jeruzsálemben, és mindenki, aki ezek után életben marad, elismeri az Örökkévaló mindenhatóságát. Ezután pedig a népek elzarándokolnak Jeruzsálembé, hogy ott megünnepeljék a Szukot ünnepét. A Midrásban szerepel ez a vers: “Ismert az Örökkévaló Júdeában, és Izraelben nagy a neve. És vala Sálemben (Jeruzsálemben) sátra, és lakhelye Cionban...” Már a világ teremtésekor – mondja a Midrás – az Örökkévaló Szukkát épített magának Jeruzsálemben, s abban így fohászokodott: “Bár úgy lenne, hogy fiaim szót fogadjanak nekem, és ne kelljen lerombolni a Szentélyt...” Miután pedig a sok vétek miatt a Szentély mégis romba dől, az Örökkévaló így „fohászokodott”: “Vajha eltűnne a rossz ösztön, mely bűnbe viszi fiaimat, ők pedig megtérnének, hogy siettethessem a Szentély felépítését.”

Szukot alkalmával vallási kötelességünk a sátor állítása, és ott megtartani az Uspizin szertartást. A sátorra kiakasztunk egy táblát a “vendégek” (uspizin) névsorával, mert a kabbalista hagyomány szerint az ünnep során mindennap más-más vendég látogat el a sátorba. Ők a következők: Ábrahám, Izsák, Jákob, József, Mózes, Áron és Dávid. Közös e hét férfiúban, hogy életük folyamán valahol vendégeskedtek. Az uspizin szó (אושפיזין) a latin hospice hebraizált változata, de arameus eredetű. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózes, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást. E hét vendégnek életében bőven kijutott a vándorlásból és a sátorban lakásból. Az ünnep névadó szava egyébként a magyarul kissé murisan hangzó szuká (סוכה), ami lombokkal vagy faágakal befedett bódéféleséget, pavilont jelent. Ilyenekkel vándoroltak őseink a sivatagban, Egyiptomból jövet. Az „igazi” sátor neve héberül ohel (אוהל). A szuká, ellentétben az ohellel, stabil építmény, amelyet szél nem fújhat el és három fala van. A Tóra utasítása szerint hét napon át benne is kell lakni, vagyis enni-inni-aludni, hacsak nincs kibírhatatlanul nagy meleg vagy heves vihar, esetleg járványhelyzet, mint ami jelenlegi napjainkat is jellemzi.

Péntek este beköszönt Szukot (סוכות) ünnepe, amelynek emblematikus hozzávalója az etrog, mely kísértetiesen hasonlít a citromra, ám szimbólumában és ízében teljesen eltér attól. Az etrog valóban citrusfajta, vastag héjjal és kis mennyiségű, édeskés gyümölcshússal. Nagyon jó illata van, ezért inkább alkalmas parfümkészítésre, mint fogyasztásra. Régészeti bizonyítékok vannak arra, hogy az etrog már az időszámításunk előtti 7. században megtalálható volt, és nagyjából az i. e. második századtól használhatták szukkoti szertartásokra. A héber bibliában viszont egyáltalán nincs említve, etrogként legalábbis nem szerepel, egyes értelmezések szerint azonban a Mózes harmadik könyvében említett „csodás gyümölcs” csakis az etrog lehetett. A gyümölcs héber neve (אתרוג) ugyan az arámi nyelvből származik, de maga a gyümölcs Perzsiából, vagy inkább Perzsián keresztül Indiából érkezhetett a Földközi-tenger térségébe, ahol a mai napig termesztik. Izraelben évente megközelítőleg egymillió etrog terem, ennek harmada exportra kerül főként az Egyesült Államokba, de Izrael is importál etrogot, leginkább Marokkóból és Olaszországból. Az olasz etrogok nagy része viszont sérült, ott főleg illatszernek termesztik. Az etrog termesztése viszonylag macerás, hiszen ahhoz hogy minél több etrog sértetlen maradjon, szinte mindegyikre külön oda kell figyelni. Naponta legalább kétszer permetezni kell a kártevők ellen, és érdemes lekötni a fák éles leveleit, hogy azok még véletlenül se sértsék fel a gyümölcsök héját. Fontos, hogy a gyümölcs ne legyen sérült, hiszen a szukoti szertartáshoz kizárólag teljesen makulátlan etrog használható. Nem véletlen, hogy bár az etrog egy átlagos citrusféle, mégis helyenként gyémántként kezelik a kereskedők, hiszen egy-egy tökéletes darabért a vásárlók elképesztő összegeket is képesek kifizetni. Az árak minőségtől függően, darabonként amúgy 10 és 400 dollár között mozognak. Az ünnep után elvesztik az értéküket ezek a becses gyümölcsök, amelyekből Szukkotot követően lekvárt vagy parfümöt készítenek.

<p>Hatáskörét messze túllépve állította ki védlevelek ezreit a budapesti zsidóknak Ángel Sanz Briz. https://multkor.hu/hataskoret-messze-tullepve-allította-ki-vedlevelek-ezreit-a-budapesti-zsidóknakangel-sanz-briz-20230928</p>
<p>Ismét tízezreket várnak Szukotkor a Siratófalhoz. https://bzsh.hu/2023/09/27/ismet-tizezreket-varnak-szukotkor-a-siratófalhoz/</p>
<p>Miért „ülünk” a szukában? https://mazsihisz.hu/a-zsidóságrol/judaizmus/zsidó-unnepek/miert-ulunk-a-szukaban</p>
<p>A rendőrség szerint az eseményen okkal feltételezhető a náci ideológia, a nyílt antiszemitizmus, a rasszizmus megjelenése. https://akibic.hu/2023/09/28/europai-neonacik-tartanak-nagygyulest-sopronban/</p>
<p>„Emberölés előkészülete” miatt emelt vádat a Győr-Moson-Sopron megyei Főügyészség egy 16 éves fiúval szemben, aki egyik osztálytársa megölésére készült. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/horogkeresztes-kest-vasarolt-iskolai-meszarlast-tervezett-egy-16-eves-fiu</p>
<p>Szukkákat gyűjtöttak fel Asdodban. https://ujkelet.live/2023/09/28/esti-rovidek-szukkakat-gyujtottak-fel-asdodban/</p>
<p>Ben-Gvir „szabadtéri imát” tervez Tel-Avivban – zavargásoktól tartanak. https://izraelinfo.com/2023/09/26/ben-gvir-szabadtéri-imat-tervez-tel-avivban-zavargásoktól-tartanak/</p>
<p>Roger Waters lezsidózta a Pink Floyd egykori menedzserét, és évtizedek óta szórja az antiszemita megjegyzéseket. https://24.hu/kultura/2023/09/28/roger-waters-dokumentumfilm-doku-antiszemizmus-film-zsidózas-zsidó-bob-ezrin-wall-fal-bryan-morrison/</p>
<p>A Budapesti Zsidó Múzeum és Levéltárban található Közép-Európa egyik kiemelkedő értékű judaika gyűjteménye. https://csodalatosmagyarország.hu/latnivalok/muzeumok/budapesti-zsidó-muzeum-es-leveltar/</p>
<p>Razziát tartottak fanatikus zsidók a megszállt Kelet-Jeruzsálemben lévő az al-Aksza mecsetben. https://www.trt.net.tr/magyar/nagyvilag/2023/09/25/razziat-tartottak-fanatikus-zsidók-a-megszállt-kelet-jeruzsálemben-levo-az-al-aksza-mecsetben-2041963</p>
<p>Szaúdi normalizálás Rijádban és Rámallahban. https://ujkelet.live/2023/09/28/reggeli-hirek-szaudi-normalizalas-rijadban-es-ramallahban/</p>
<p>Micsoda évtizedek! Budapesti zsidó polgárok – meghívó Nádor Éva új könyvének bemutatójára. https://bzsh.hu/2023/09/26/micsoda-evtizedek-budapesti-zsidó-polgarok-meghivo-nador-eva-uj-könyvenek-bemutatojara/</p>
<p>Mi az összefüggés Szukot és Hanuka nyolc napja között – írásunkból kiderül. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsidó-vilagbol/zsidó-vilag/mi-az-összefugges-szukot-es-hanuka-nyolc-napja-kozt-irasunkbol-kiderul</p>
<p>Kronberger Lili volt a magyar sport első világbajnoka, aki Kodály Zoltán segítségével kitalálta a zenére végzett műkorcsolyázást. https://akibic.hu/2023/09/28/a-mujegpalya-elott-neveznek-el-teret-a-mukorcsolyazas-zsidó-uttorojerol/</p>
<p>Izraelt is bevették az Egyesült Államok vízummentességi programjába Antony Blinken amerikai külügy- és Alejandro Mayorkas védelmi miniszter közös szerdai bejelentése szerint. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izraeliek-vizum-nelkul-utazhatnak-az-usa-ba</p>
<p>A Netanjahu felmentését megnehezítő törvény meghallgatása a Legfelsőbb Bíróságon. https://ujkelet.live/2023/09/28/a-netanjahu-felmenteset-megnehezito-torveny-meghallgatasa-a-legfelsobb-birosagon/</p>
<p>Az izraeliek 40%-a a kivándorlást fontolgatja a jogrend átalakításának tervei nyomán. https://izraelinfo.com/2023/09/28/az-izraeliek-40-a-a-kivandorlast-fontolga-tja-a-jogrend-atalakitasanak-tervei-nyoman/</p>
<p>Isten ölelését jelképezi a sátor. https://www.delmagyar.hu/helyi-kultura/2023/09/isten-oleleset-jelkepezi-a-sator</p>
<p>Történelmi jelentőségű megállapodás született Németország és Izrael között. https://www.atv.hu/kulfold/20230928/tortenelmi-jelentosegu-megallapodas-szuletett-nemetország-es-izrael-kozt</p>
<p>Jaj Istenem, zsidó vagyok! – Limmud nap a Rumbacban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsidó-vilagbol/elet-forma/jaj-istenem-zsidó-vagyok-limmud-nap-a-rumbacban</p>
<p>A KSH legfrissebb adatai szerint csupán 7600 fő vallotta magát zsidónak. https://akibic.hu/2023/09/27/a-magyar-zsidók-több-mint-90-a-rejtozkodott-a-nepszamlalason/</p>
<p>Szerdán délelőtt visszakerült a hamburgi zsidó hitközség tulajdonába az a telek, amelyen az egykori és leendő Bornplatz zsinagóga állt és áll majd. https://www.szombat.org/tortenelem/ujra-felepitik-a-nacik-által-lerombolt-hamburgi-nagyzsinaogot</p>
<p>A Hamász állítolag azon lesz, hogy leállítsa a kerítésnél zajló összecsapásokat. https://ujkelet.live/2023/09/28/a-hamasz-allitolag-azon-lesz-hogy-leallitsa-a-keritesnel-zajlo-összecsapásokat/</p>
<p>Netanjahu egymillió dollárt kapott a ma már börtönben ülő francia-izraeli csalótól? https://izraelinfo.com/2023/09/25/netanjahu-egymilliot-kapott-a-ma-mar-bortonben-ulo-francia-izraeli-csalotol/</p>

Justin Trudeau szégyennek nevezi az ukrán SS-veterán megtapsolását a kanadai parlamentben. <https://www.atv.hu/kulfold/20230928/justin-trudeau-szegyennek-nevezi-az-ukran-ss-veteran-megtapsolasat-a-kanadai-parlamentben>

Hamarosan indulhatnak az izraeli csodafegyverek Németországba. <https://infostart.hu/kulfold/2023/09/28/hamarosan-indulhatnak-az-izraeli-csodafegyverek-nemetorszagba>

Nem újdonság, hogy nyugati szélsőjobboldali aktivisták Magyarországra költöznek. <https://akibic.hu/2023/09/26/szelsjobboldali-amerikai-aktivistak-iratkoztak-be-az-elte-re/>

A mézárulás után a főügyész engedélyezte a rendőrségnek a Pegasus használatát. <https://ujkelet.live/2023/09/28/a-meszarlas-utan-a-fougyesz-engedelyezte-a-rendorsegnek-a-pegasus-hasznalatat/>

Hús évi pereskedés után került vissza egy 18. és egy 19. századi francia festő egy-egy értékes műve Andrew Reichsman Egyesült Államokban élő filmproducerhez. <https://www.szombat.org/politika/husz-evi-pereskedes-utan-kerult-vissza-ket-ertekes-mutargy-egy-zsido-vallalkozo-leszarmazottjahoz-horvatorszagban>